

Ярославни (скорочено)

Раїса Іванченко

Стислий переказ скорочено. Авторські права на переказ належать Укрлібу

1. Варязький посол у Києві

Інгвар, посол норвезького королевича Гаральда, пливе Дніпром до Києва. Вражений багатством і просторами Русі, він бачить позолочені бані над зеленими пагорбами, укріплені міста, череди худоби, розвинені ремесла — і порівнює це з суворими, скупко-земельними північними берегами, звідки він прибув. Від самого Новгороду до "стольного града" проступає сила, лад і культура.

Місія Інгвара делікатна: **сватати князівну Єлизавету Ярославну** за Гаральда (майбутнього короля Норвегії), який колись служив у київській дружині, закохався, сватався — та дістав відмову. Тепер, після походів і слави в Італії та Сицилії, просить ще раз. Посол розуміє: серце князівни здобути важче, ніж міста в бою.

На березі послів зустрічають княжі люди. Процедури суворі, але шанобливі: дарунки для Ярослава й його доньки приймають, проводять угору Боричевим узвозом. Інгвар, задихаючись від крутизни й краси, вперше бачить **Поділ** з білими хатами, торгівлю, храми — і чує над містом мелодійний передзвін.

2. Храми, школа, книжність

Посол просить завести його спершу до храму. У **Десятинній церкві** він вражений мозаїками й співом хлоп'ячого хору — "ніби янголи співають". Тлумач Івор пояснює: після Володимирового хрещення при церквах діють школи, а **київський двір славиться освіченістю**. Ярослава вже прозвали Мудрим: він засновує книжну справу, переклади, бібліотеку при **Софії Київській**, де працюють писці; до переписування долучаються й князівни.

Інгвар дивується: слов'яни мали письмові знаки ще до Кирила і Мефодія; згадують і давні "черти і рези", й те, що в Херсонесі бачили книги, "писані руськими письменами". Посол розуміє: **освіта — один із наріжних каменів сили Русі**.

3. Княжий двір і Ярославни

На богослужінні Інгвар намагається розгледіти княжу родину. Перед очима — **Ярослав** зі спокійним, владним поглядом, поряд — княгиня **Ірина** (Інгігерда), синів і

доньок у розшитих шатах оточують бояри й дружинники. Пишний хід прямує до щойно спорудженого Софійського собору.

У Софії сліпить золото, велич мозаїк. Народ падає ниць, а князь стоїть рівно — "Божий обранець на землі", будівничий храмів і держави. Інгвар ловить очима **Єлизавету** — золотоволосу дівчину "в гривні", прислухається до власної надії: якщо в ній б'ється живе серце, воно відгукнеться на **пісню Гаральда**, справжній стогін закоханого воїна-поета.

*"...Тільки діва руська в золотій гривні
Гордує мною..."*

Посол розмірковує й про **династичні шлюби** Ярослава: той одружив синів із візантійською царівною і сестрою польського князя; дочки призначені на корони різних держав. Це не лише родинна слава — це **політика миру, союзів і впливу**.

*Стислий переказ скорочено. Авторські права на переказ
належать Укрлібу*

4. Успіх місії: доля Єлизавети

Місія увінчується успіхом: у **1045 році** Єлизавета Ярославна рушає до Норвегії — до суворих скель і холодного моря, але й до **палаючого кохання Гаральда** і корони королеви. Через двадцять років вона овдовіє (Гаральд Суворий загине у війні з Англією 1066 р.), а згодом стане дружиною данського короля Свена Естрідсена. Її образ піде в саги — як **горда русокоса**, що принесла на Північ мир і книжну мудрість.

5. Анна Ярославна: прощання з Києвом

Окрема лінія — **Анна Ярославна**. Київ гуде святами: князівна покидає отчий дім, вирушаючи до Франції. На возах — скрині з золотом, шовками, перськими килимами, хутрами, і головне — **книги**, а ще власні вишиванки — барви рідної землі.

Анна стоїть на порозі, дивиться на **задніпровські луки**, на дівчат-подолянок, що заводять "кривого танця", і тихцем витирає сльозу. У гридниці гуде музика, скоморохи жартують — народні веселощі живуть поруч із церковними обрядами. Анна знімає з полиці **Євангеліє у золотому окладі**: вона забере книжки з собою — в далекому світі вони пахнутимуть **домом**.

6. Французька місія і Софія Київська

Тим часом французька делегація на чолі з єпископом **Готьє Савояром** торгується й молиться водночас: їхня держава роз'їдена свавіллям васалів, королівська влада слабка; їм конче потрібен **союз із сильною Руссю** — і шлюб Анни з королем **Генріхом I**.

Гостей ведуть у Софію; князь затримується, підкреслюючи вагу своєї постаті. У храмі єпископ завмирає перед поглядом Богородиці: "Чи добре діло робиш, єпископе?" — і виправдовується державним інтересом. В урочистості з'являється **отець Іларіон** — майбутній митрополит — і виголошує "**Слово про закон і благодать**": апофеоз хрещення Русі Володимиром і величі Ярослава, прославлення роду, церкви, держави:

*"Глянь на град величністю сяючий,
Глянь на церкви квітучі..."*

Тлумач пояснює єпископу: Ярослав не хоче залежати від Візантії у церковних справах, тому ставить русина митрополитом. **Держава і церква** разом творять "високу Софію" — у прямому й переносному сенсах.

7. Шлюб Анни та її шлях у Франції

4 серпня 1049 року Анна вінчається з Генріхом I (у Реймському соборі). Вона дарує місцевому єпископу своє Євангеліє — **глаголичний** рукопис, що збережеться крізь віки як унікальна пам'ятка.

Життя у Франції непросте: невелике королівство, влада роз'їдена великими сеньйорами; але **Анна переносить часточку Києва** — будує храми в руському стилі з фресками й мозаїками (один зберігся у Санлісі, 1060). Після смерті Генріха I Анна стає **регентшею** малолітнього Філіппа I, фактично керує державою, підписує акти **кирилицею**, залишає кириличні написи на стіні церкви св. Вінсана — **зримі сліди культури Русі** на гальській землі.

Пізніше хроніки пов'яжуть її ім'я з графом Раулем Крепі-ен-Валуа; попри папську заборону, вона офіційно виходить за нього заміж. У **1075** востаннє підписує державний документ. Доля особиста складна, але **слід культурний** — міцний.

Стислий переказ скорочено. Авторські права на переказ належать Укрлібу

8. Пам'ять і спадок

Століття минають. Камінь кришиться, руйнації йдуть за війнами. Та **сліди**

мудрості — живуть. У Софії — **гробниця Ярослава Мудрого**; у французькому Вільєрі — загадкова могила королеви **Агнес** (Анни), про яку легенди кажуть: "достопам'ятна дочка Ярослава Мудрого". Угорські літописи згадують **Анастасію-Асмунду**, що принесла на Дунай любов до знань. Норвезькі саги — **Єлизавету**, яка зробила Гаральда поетом і принесла на Північ книжну мудрість.

Фінальна думка твору — **понад часом**: найбільше багатство народу — **духовний скарб**. Ярослав зводив державу не лише мечем, а книжністю; його доньки не просто виходили заміж у королівські дома — вони **нестифікували культуру**, закладали союзи, будували школи й храми, лишали рукописи, що переживають політичні бурі.

Стислий переказ скорочено. Авторські права на переказ належать Укрлібу